

Stručni rad
UDK: 336.71
DOI <https://doi.org/10.22598/zefzg.2024.2.135>
Datum primitka članka u uredništvo: 6. 12. 2024.
Datum slanja članka na recenziju: 7. 12. 2024.
Datum prihvaćanja članka za objavu: 16. 12. 2024.

Filip Badovinac, univ. mag. oec.*

Prikaz knjige:

BANKE I BANKARSTVO – IZAZOVI I TRENDОВI

Glavni urednik: Anita Pavković
Izdavač: Narodne novine, Zagreb
Godina izdavanja: 2024.
ISBN: 978-953-234-320-5

Banke su javno dobro, osnovna je definicija tih složenih financijskih institucija s kojom se susreću svi studenti ekonomije već na prijediplomskoj razini studija. Upravo iz te ključne karakteristike proizlazi nužnost za pružanjem posebne pozornosti politikama njihova upravljanja – kako iz perspektive internih aktera tako i eksterno u vidu regulatora i države. Stoga je odgovornost autora svakog pisanog materijala koji se bavi poslovanjem banaka i ujedno predstavlja literaturu za sadašnje i buduće dionike tog procesa tim veća. Cilj ovog kritičkog osvrtu jest na sažet i poticajan način prikazati ovo novo djelo domaće literature potičući pritom čitatelje na stvaranje vlastitog suda.

U kolovozu 2024. godine u nakladništvu Narodnih novina objavljena je monografija pod naslovom *Banke i bankarstvo – izazovi i trendovi*. Opsežna je to monografija glavne urednice prof. dr. sc. Anite Pavković koja ujedno predstavlja najnovije i sveobuhvatno domaće djelo bankovnog menadžmenta u Hrvatskoj. Podijeljeno u 11 cjelina, u svojem je stvaranju okupilo čak 15 autora – sveučilišnih nastavnika, regulatora i financijskih praktičara. Proizišlo iz nužnosti za pružanjem najaktualnijih spoznaja studentima i domaćoj javnosti te nastalo kao plod višegodišnje suradnje autora, ovo je djelo svakako vrijedno pozornosti. Pritom, posebno valja naglasiti uključivanje u (su)autorstvo nekadašnjih studenata glavne urednice, a danas uspješnih *financijaša*, čime nastavnički prijenos znanja dobiva novu dimenziju. Rizici, upravljanje kolateralom, održivost i računovodstveni aspekti samo su neka od područja prikazana na pozamašnih 333 stranica teksta obogaćeni brojnim primjerima iz prakse. Želja autora ovih redaka nije detaljno objašnjavati svako poglavlje monografije, već čitateljima pružiti osnovni pregled njezinih ključnih dijelova. Pritom, konačni je cilj autora potaknuti svakoga na gradnju vlastitoga mišljenja samostalnim proučavanjem predstavljene literature.

* Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, e-adresa: fbadovinac@efzg.hr

U prvoj cjelini *Nova era bankarstva i bankarenja: Trendovi i izazovi upravljanja* glavna urednica na svojstven način uvodi čitatelje u suvremeni svijet bankarstva, pritom posebno naglašavajući zbivanja koja obilježavaju sadašnjost, kao i vremena koja slijede. U tom svojevrsnom prvom koraku u upoznavanje tema koje slijede, poseban je naglasak stavljen na primjenu umjetne inteligencije u bankovnim procesima, čija je implementacija, kako navodi autorica, sve zamjetnija – kako u modelima usklađenosti s regulatornim zahtjevima tako i u pružanju podrške poslovnim procesima i upravljanju imovinom.

Druga cjelina *Pravni okvir poslovanja kreditnih institucija u Europskoj uniji* čitateljima pruža uvid u osnove regulacije i nadzora kreditnih institucija. Poznato je kako je pravni okvir poslovanja banaka nužan za osiguranje povjerenja, stabilnosti i učinkovitosti financijskog sustava, čime se štite ne samo banke i njihovi klijenti nego i šira financijska stabilnost. Autor kritički pristupa toj tematici istovremeno pružajući zanimljiv pregled razvoja bankovnog sustava u Hrvatskoj.

U trećoj cjelini prikazani su *Inovativni principi korporativnog upravljanja u bankama*. Korporativno upravljanje u bankama važno je jer omogućava efikasno i etično poslovanje banaka te ujedno postavlja okvir za razvoj adekvatnih mogućnosti procjena rizika. Stoga, ne čudi što su se autori odlučili uvrstiti ga u vidu zasebne cjeline. Naknade zaposlenika, prava vlasnika, kao i izazovi korporativnog upravljanja u Republici Hrvatskoj u središtu su ove cjeline.

Upravljanje rizicima u današnjem svijetu isprepletenom strelovitim tehnološkim napretkom, sve izraženijim kibernetičkim izloženostima te geopolitičkim neizvjesnostima ključno je za očuvanje stabilnosti bankovnog sustava. Stoga, autor u četvrtoj cjelini *Evolucija upravljanja tržišnim rizicima – jučer, danas, sutra* donosi pregled uvijek neizostavnih tržišnih rizika, metoda njihove kvantifikacije te načina upravljanja. Posebno se naglašava nova vrsta internog modela za ekstremne rizike i rizik tržišne nelikvidnosti – *Expected shortfall (ES)*.

Kreditna struktura banaka u Europskoj uniji naslov je sljedeće, pete cjeline. Kredit kao osnovni bankovni proizvod važan je izvor financiranja poslovnih subjekata te ujedno najvažniji eksterni izvor financiranja stanovništva. Stoga, cjelina donosi pregled kreditnih struktura i politika, kao i pregled kreditne aktivnosti banaka u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj. Razmatrajući politike i procedure kreditiranja, nezaobilazno je osvrnuti se na sve izvjesniju skorbu implementaciju umjetne inteligencije.

Ako bismo trebali izabrati najznačajniju riječ ovoga desetljeća, velika je vjerojatnost da bi to bila upravo održivost. Općenito, održivost možemo definirati kao sposobnost zadovoljenja potreba trenutačne generacije bez ugrožavanja budućih generacija koristeći, među ostalim, ekonomske resurse. Banke, kao jedne od najvažnijih sudionika financijskog tržišta, imaju ključnu ulogu u transformaciji gospodarstava i implementaciji održivosti u poslovanje dionika. Stoga se u šestoj cjelini *Implementacija održivosti u poslovanju kao temelj sinergije korporativnog i financijskog sektora* posebna pozornost pruža održivosti bankovnog sektora.

Za kreditni odnos, a u cilju smanjenja izloženosti kreditnom riziku i, posljedično, očuvanja bankovnog poslovanja, od iznimne su važnosti kolaterali. U sedmom se poglavlju *Utjecaj kolateralizacije bankovnih aktivnosti na efikasnost poslovnog modela banke: mehanizmi i posljedice* kao centralna figura prikazuje kolateral – njegov regulatorni okvir, naplata i upravljanje.

Dok osma cjelina *Disruptivne inovacije kao „prijetnja“ bankarstvu* donosi pregled ključnih financijskih inovacija 21. stoljeća, posebice u vidu pojma decentraliziranih financija (tzv. DeFi), istovremeno se razmatraju nedostaci i potencijalni rizici koji iz spomenutih proizlaze. *Fintech*, tehnologija *blockchain* ili, pak, kriptovalute istovremeno donose višu razinu financijske inkluzije, transparentnosti ili brzine provedbe transakcija, no ne smiju se zanemariti izazovi poput nedostatka regulative, korisničke podrške ili temeljnog razumijevanja računalnog koda kod velikog broja korisnika. Na inovacije se izvrsno nadovezuje deveta cjelina *Digitalna transformacija banaka*, koja zaokružuje priču inovativnih financijskih proizvoda njihovom implementacijom u procese digitalizacije banaka, odnosno njihove transformacije u suvremene banke 21. stoljeća.

Naposljetku, deseta (*Implikacije računovodstvenog modela za financijske instrumente na poslovni model banke*) i jedanaesta (*Interna revizija u bankama u 21. stoljeće: stanje, perspektive i izazovi*) cjelina pružaju računovodstvene i revizorske aspekte bankovnog poslovanja. Upravo su oni okosnica uspješnog poslovanja, strateškog planiranja, upravljanja rizicima te, naposljetku, održavanja povjerenja u bankovni sustav. Bez takve podrške donošenje kvalitetnih odluka i očuvanje stabilnosti bilo bi nemoguće.

Konačno, valja istaknuti poslovne slučajeve/prikaze kojima su obogaćena poglavlja ove monografije. Takav način obrade tematike dodatno pospješuje usvajanje ponekad iznimno složenih koncepata te olakšava shvaćanje šireg konteksta prikazanoga.

Zaključno, treba istaknuti kako je djelo postiglo ono navedeno u uvodnim riječima glavne urednice. Monografija *Banke i bankarstvo – izazovi i trendovi* najnovija je i jedna od rijetkih u domaćoj literaturi koja na sustavan i sveobuhvatan način prikazuje složenost upravljanja bankama primjenjujući interdisciplinarni pristup. Tematika upravljanja bankama u velikom je dijelu isprepletana s iznimno složenom regulatornom materijom koja zahtijeva pobliže razumijevanje pravne terminologije i nomotehnike. Učiniti to zanimljivim širem krugu čitatelja ponekad može biti popriličan izazov – izazov s kojim su se autori ove monografije na pravi način obračunali. Ovo djelo ima potencijal postati ključna literatura bankovnog menadžmenta u Republici Hrvatskoj za sve zainteresirane – bilo studente i profesionalne bankare, bilo širu javnost.